

Raqamli Iqtisodiyotda Mehnat Bozoridagi O'Zgarishlar

Muxitdinova Lobar Salixovna¹, Kamolov Mirjahon Ilhom o'g'li²

Anotatsiya: Mazkur maqola raqamli iqtisodiyotning mehnat bozori va uning strukturaviy o'zgarishlari tahlil qilishga qaratilgan. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va sun'iy intellektning rivojlanishi mehnat bozorida yangi talablarga, kasblar va ish faoliyatining yangi shakllariga olib kelmoqda. Maqolada mehnat bozorida yuz berayotgan o'zgarishlar, masalan, masofaviy ishlash, fleksibil ish vaqti, yangi mutaxassisliklar va kasb talablarining oshishi kabi mavzular ko'rib chiqiladi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri, mehnat resurslarining taqsimlanishi, ishchi kuchining yangi malakalarga ehtiyoji va raqamli ish o'rinlarining rivojlanishi masalalari ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: Raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, IT- kompaniyalar, mehnat bozori, ishsizlik darajasi va raqamli iqtisodiyot rivoji.

Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va sun'iy intellektning rivojlanishi mehnat bozorida sezilarli o'zgarishlarga olib kelmoqda, chunki bu texnologiyalar ish jarayonlarini samarali va tezlashtiradigan yangi vositalar yaratmoqda. Masalan, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish tizimlari ko'plab takrorlanuvchi va mexanik ishlarni avtomatik tarzda bajarishga imkon yaratdi, bu esa ba'zi kasblarning yo'qolishiga yoki jiddiy o'zgarmishiga olib kelmoqda. Bunday jarayonlar mehnat bozorida yangi mutaxassisliklarga talabni oshiradi, chunki kompaniyalar yangi texnologiyalarni samarali ishlatish uchun ma'lumot tahlilchilari, sun'iy intellekt bo'yicha mutaxassislar, robototexnika va avtomatlashtirish bo'yicha ekspertlarni yollashga muhtoj.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar masofaviy ishlash imkoniyatlarini kengaytirib, ishchilarga o'z uylaridan yoki istalgan joydan ishlash imkonini yaratmoqda. Bu esa ish vaqti va joyidan qat'i nazar, samarali ishlashni ta'minlashga yordam beradi. Masalan, bu sohada ko'plab IT-kompaniyalar va startaplar o'z ishchilarini masofaviy ishlashga jalb qilmoqda, shuningdek, yangi ish formatlarini ishlab chiqmoqda. Raqamli texnologiyalar nafaqat ish uslubini, balki ishning mazmunini ham o'zgartirmoqda, chunki ko'plab sohalarda fizik ishlov berish yoki oddiy texnik ishlarni avtomatlashtirishga o'tilmoqda, shu bilan birga yangi, raqamli sohalarda ishlash imkoniyatlari paydo bo'lmoqda.

Yangi kasblar paydo bo'lishi bilan birga, eski kasblar ham raqamli ko'nikmalarni talab qilmoqda. Misol uchun, ilgari faqat an'anaviy savdo sohasida ishlovchi sotuvchilar endi onlayn savdo platformalarida ishlash uchun maxsus raqamli ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak. Bu esa o'z navbatida kasbga yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Avtomatlashtirish va sun'iy intellekt jarayonlarining jadal rivojlanishi, shuningdek, ishchilarning raqamli ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilashni, o'rganishni va rivojlantirishni taqozo etmoqda, chunki texnologiyalar tezkor ravishda yangilanib turadi va eski bilimlar tezda eskirishi mumkin.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarning ta'siri ko'plab sanoat va xizmat sohalarida, jumladan, transport, tibbiyot, ta'lim, ishlab chiqarish va moliya sohalarida yangi ish o'rinlarini yaratmoqda. Masalan, tibbiyotda sun'iy intellektning diagnostika va davolash jarayonlariga qo'llanilishi, moliyaviy xizmatlar sohasida avtomatik kredit tahlili va masofaviy bank xizmatlari yaratishi mehnat bozorida yangi talablarga olib kelmoqda. Shuningdek, raqamli marketing, kontent yaratish, kichik va o'rta biznesni raqamlashtirish kabi yangi kasblarga talab ortmoqda.

¹ Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakul'teti Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

² Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti 3-bosqich talabasi

Shu tarzda, raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirish va sun'iy intellekt mehnat bozorini yangi talablar, kasblar va ish shakllari bilan to'ldirib, ishchilardan yuqori darajadagi raqamli ko'nikmalarni va moslashuvchanlikni talab qiladi. Bu o'zgarishlar nafaqat ishchi kuchining sifatini, balki uning miqdorini ham ta'sir qiladi, chunki ba'zi an'anaviy kasblar qisqarib, yangi sohalarida yangi imkoniyatlar paydo bo'ladi.

Mehnat bozoridagi o'zgarishlar hozirda dunyo bo'yicha keng tarqalgan va ularning asosiy omillari texnologik inqilob, ijtimoiy ehtiyojlarning o'zgarishi va global pandemiyaning ta'siridir. Avvalo, masofaviy ishlashning ommalashishi mehnat bozorida katta o'zgarishlar keltirdi. Pandemiya davrida, ko'plab kompaniyalar xodimlarini masofadan ishlashga majbur qilishdi, va bu jarayon o'z navbatida yangi mehnat shakllarini keltirib chiqardi. Masofaviy ishlashning afzalliklari shundaki, xodimlar ish va shaxsiy hayotlarini yanada muvozanatlashtirish imkoniyatiga ega bo'ldilar, bu esa ish samaradorligini oshiradi. Ammo, masofaviy ishlash ham o'ziga xos qiyinchiliklarni keltirib chiqardi, xususan, kommunikatsiya, jamoaviy ishning yo'qligi va psixologik izolyatsiya kabi masalalar yuzaga keldi. Bularning barchasi kompaniyalar va xodimlar uchun yangi yondashuvlarni talab qilmoqda.

Shuningdek, ish vaqti va ish joyining fleksibil bo'lishi hozirgi mehnat bozorining yana bir ahamiyatli xususiyatiga aylangan. Ishchilarga o'z ish vaqtlarini va ish joylarini tanlash imkoniyatlari ko'proq taqdim etiladi. Fleksibil ish vaqti modeli xodimlarga o'z hayotini yanada yaxshiroq muvozanatlash imkoniyatini beradi. Bu model faqat kompaniyalar uchun emas, balki xodimlar uchun ham muhim ahamiyatga ega. Fleksibil ish vaqti kompaniyalarga xodimlarni saqlab qolish, ularning samaradorligini oshirish va yangi iqtidorlarni jalb qilish imkoniyatini yaratadi. Biroq, bu jarayonni samarali amalga oshirish uchun yaxshi tashkilot va ishchilarga moslashuvchanlikni ta'minlash zarur. Shu bilan birga, bu model kompaniyalarga xodimlar bilan yanada yaxshiroq aloqalarni rivojlantirish va ular bilan ishlashning yangi usullarini o'rganishni talab qiladi.

Mehnat bozorida yangi mutaxassisliklar va kasblar talabining oshishi ham diqqatga sazovor. Texnologiyalarning rivojlanishi, sun'iy intellektning jadal rivojlanishi, ma'lumotlar tahlili, kiberxavfsizlik va boshqa raqamli sohalarining kengayishi yangi mutaxassislar va ko'nikmalarni talab qilmoqda. Bu o'zgarishlar, ayniqsa, an'anaviy kasblarga nisbatan yangi va yuqori malakali ishchilarga ehtiyojni oshiradi. Texnologik rivojlanish bilan birga, an'anaviy kasblarda ham o'zgarishlar yuzaga kelmoqda, chunki eski usullarni yangilash va raqamli texnologiyalarni qo'llash talab qilinadi. Masalan, sog'liqni saqlash, ta'lim, moliya kabi sohalarida yangi texnologiyalarni qo'llash malakali mutaxassislarni talab qiladi. Bu jarayonlar mehnat bozorini tobora malakali, raqamli ko'nikmalarga ega ishchilar bilan to'ldirishni ta'minlaydi.

Shuningdek, mehnat bozoridagi ijtimoiy ehtiyojlarning o'zgarishi ham katta rol o'ynamoqda. Xodimlar endi faqat moliyaviy foyda kutib qolmay, balki o'z ishlaridan ma'naviy qoniqish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishni ham afzal ko'rishadi. Bu esa kompaniyalar uchun yangi yondashuvlarni talab qiladi, chunki ular xodimlarning shaxsiy qadriyatlariga mos keladigan ish sharoitlarini taqdim etishlari kerak. Mehnat bozoridagi bu ijtimoiy ehtiyojlar o'zgarishi, shuningdek, kompaniyalar uchun inklyuzivlik, tenglik va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olishni ta'minlashni zarur qiladi. Bu yondashuvlar kompaniyalarning korporativ imidjini yaxshilaydi va xodimlarning ish joyida baxtli va samarali bo'lishiga yordam beradi.

Umuman olganda, mehnat bozoridagi bu o'zgarishlar texnologik, ijtimoiy va iqtisodiy faktorlar bilan chambarchas bog'liq. Ularning birgalikda ta'sir qilishi kompaniyalar va xodimlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi, lekin shu bilan birga, yangi qiyinchiliklar ham keltirib chiqaradi. Bu o'zgarishlarga moslashish va ularni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun kompaniyalar va xodimlar yangi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi zarur.

Raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri juda katta va u turli sohalarida sezilarli o'zgarishlarga olib kelmoqda. Birinchidan, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, mehnat resurslarining taqsimlanishini yangi shakllarga olib kelmoqda. Masalan, yangi texnologiyalar va raqamli platformalar orqali ishchi kuchining taqsimlanishi yanada global xarakterga ega bo'lib bormoqda. Endi ishchilar faqat o'z mamlakatlarida emas, balki dunyoning turli burchaklarida joylashgan kompaniyalar uchun ham ishlash

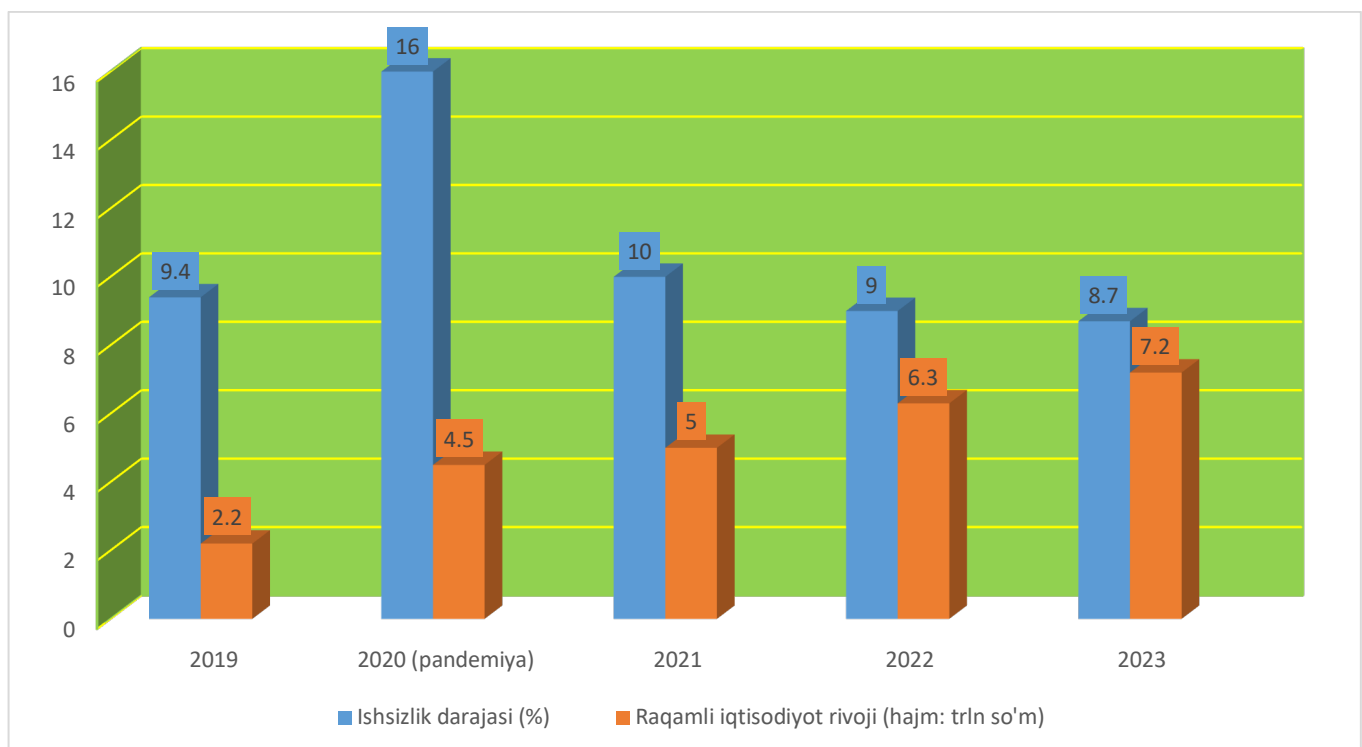

imkoniyatiga ega. Bu jarayon, ayniqsa, masofaviy ishlashning ommalashishi va onlayn freelancing kabi yangi ish shakllarining tarqalishi bilan bog'liq. Buning natijasida ishchilar va ish o'rinlari orasidagi chegaralar nisbatan yo'qoladi va bu yangi iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlarni shakllantiradi.

Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyot ishchi kuchining yangi malakalarga bo'lgan ehtiyojini kuchaytiradi. An'anaviy kasblarga talab kamaymoqda, chunki avtomatlashtirish, sun'iy intellekt va boshqa texnologiyalar bir qator ishlarni inson mehnatidan o'rini bosmoqda. Shu sababli, bugungi kunda ishchilardan yuqori darajadagi raqamli ko'nikmalar va texnologik bilimlar talab qilinadi. Mehnat bozorida raqamli ko'nikmalarni biladigan mutaxassislar zarur bo'lmoqda, va bu talab ishchi kuchining malakasini doimiy ravishda yangilab turish zaruratini tug'dirmoqda. Ishchilarga yangi texnologiyalarni o'rganish, raqamli asbob-uskunalarni ishlatish va innovatsion yechimlarni ishlab chiqish bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantirish talab etilmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning yana bir ahamiyatli ta'siri – bu yangi raqamli ish o'rinlarining rivojlanishidir. Texnologiyaning tez rivojlanishi va internetning keng tarqalishi bilan, yangi kasblar paydo bo'ldi. Masalan, veb-dasturchilar, data-analitiklar, kiberxavfsizlik mutaxassislari, sun'iy intellekt bo'yicha mutaxassislar kabi yangi ish o'rinlari ishlab chiqilgan. Bu kasblar uchun talab kundan-kunga ortmoqda, chunki raqamli transformatsiya nafaqat texnologiya sohasiga, balki boshqa barcha sohalariga ham kirib bormoqda. Natijada, raqamli iqtisodiyot yangi ish o'rinlarini yaratish, lekin shu bilan birga eski kasblarga talabni kamaytirish orqali mehnat bozorida balansni o'zgartirib yubormoqda.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirini hisobga olgan holda, mehnat bozorida tenglik va adolat muammolari ham yuzaga keladi. Raqamli ko'nikmalarga ega bo'lmagan yoki yangi texnologiyalarni o'rganishga imkoniyati yo'q bo'lgan kishilar mehnat bozoridan chetlashtirilishi mumkin. Buning oldini olish uchun, davlatlar va kompaniyalar ishchilarni raqamli malakalar bilan ta'minlash va ularni yangi texnologiyalarni o'rganishga rag'batlantirishda muhim rol o'ynashlari zarur.

1-rasm. Raqamli iqtisodiyotda ishsizlikning o'zgarishi

Yuqorida, O'zbekistonda pandemiya davrida ishsizlik darajasi sezilarli darajada oshdi. 2019 yilga nisbatan ishsizlik darajasi 2020 yilning ikkinchi choragida 16% ga yetdi. Pandemiya, ayniqsa, ko'plab sektorlarni, jumladan, savdo, turizm va xizmat ko'rsatish sohalarini ta'sir qildi, bu sohalarida ishsizlikning oshishiga olib keldi. Biroq, bu davrda raqamli iqtisodiyotning o'sishi, xususan,

masofaviy ishlash va elektron tijoratning rivojlanishi, yangi ish o‘rinlarini yaratish imkonini berdi. 2020 yilga kelib, raqamli iqtisodiyot hajmi 4.5 trln so‘mga yetdi, bu raqamli texnologiyalar, davlat xizmatlarining raqamlashtirilishi va onlayn savdoning o‘rishini aks ettiradi.

2021 yilda iqtisodiyot tiklanishni boshladi va ishsizlik darajasi 10% ga tushdi, bu esa raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishiga bog‘liq edi. 2021 yilda raqamli iqtisodiyot hajmi 5.0 trln so‘mga yetdi, bu sektorlarda, masalan, IT xizmatlari, onlayn savdo, masofaviy ishlash va bank xizmatlarida yanada rivojlanish kuzatildi. 2022 yilga kelib, raqamli iqtisodiyot hajmi 6.3 trln so‘mga yetdi, bu IT, elektron tijorat va fintech sohalarining kengayishi natijasidir.

2023 yilga kelib, ishsizlik darajasi 8.7% atrofida barqaror bo‘lib, raqamli iqtisodiyot yanada rivojlanib, hajmi 7.2 trln so‘mga yetdi. Raqamli texnologiyalar, startaplar va raqamli xizmatlarning kengayishi, yangi ish o‘rinlarining paydo bo‘lishiga yordam berdi. Pandemiya davrida raqamli iqtisodiyotning o‘rishi iqtisodiy muammolarni yumshatishda muhim rol o‘ynadi va yangi ish o‘rinlarini yaratishga yordam berdi.³

1-jadval Raqamli texnologiyalarni korxonalarda joriy etishdagi o‘zgarishlar

Yangi ish o‘rinlar	Qisqaradigan ish o‘rinlar
Ma’lumotlar tahlilchisi	Anketachi (ma’lumot yig‘uvchi)
Sun’iy intellekt mutaxassisi	Hisobchi (oddiy hisob-kitoblarni bajaruvchi)
Robototexnika muhandisi	Kassir (avtomatlashtirilgan to‘lov tizimlar sababli)
IT xavfsizlik mutaxassisi	Ofitsiant (raqamli buyurtmalar tizimi sababli)
Bulutli hisoblash mutaxassisi	Ma’lumot kirituvchi (avtomatik tizimlar sababli)
Raqamli marketing bo‘yicha mutaxassis	Arxivchi (raqamli arxivlash tizimlari sababli)
Veb-dasturchi	Xat tashuvchi (raqamli pochta xizmatlari orqali)
Blockchain mutaxassisi	Ishlab chiqarish operatori (avtomatlashtirish sababli)
Raqamli loyiha menejeri	Kadrlar bo‘limi xodimi (avtomatik kadrlar boshqaruvi tizimlari sababli)

Ma'lumotlar tahlilchilari katta hajmdagi ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va tizimlashtirish bilan shug'ullanadi. Ular statistik usullar va algoritmlar yordamida biznes qarorlarini qabul qilishda yordam beradigan tahlillarni taqdim etadilar. Ushbu mutaxassislar korporativ idoralar, davlat tashkilotlari va konsalting firmalarida faoliyat yuritadilar.

Sun'iy intellekt mutaxassislari kompyuterlarga insonning intellektual funktsiyalarini taqlid qilish imkonini beruvchi algoritmlar va modellarni ishlab chiqadilar. Ular mashinani o'rganish, chuqur o'rganish va tabiiy tilni qayta ishlash kabi sohalarida ishlaydilar. Bu mutaxassislar AI tizimlarini yaratish va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydilar.

Robototexnika muhandislari avtomatlashtirilgan tizimlar va robotlarni loyihalash, ishlab chiqish va ularga xizmat ko'rsatish bilan shug'ullanadi. Ular sanoat ishlab chiqarishida, tibbiyotda va boshqa sohalarida robototexnika echimlarini joriy etadilar.

IT xavfsizlik mutaxassislari kompaniya va tashkilotlarning axborot tizimlarini kiberhujumlardan himoya qilish, ma'lumotlarning maxfiyligini ta'minlash va xavfsizlik choralarini ishlab chiqish bilan shug'ullanadilar. Ular tarmoq xavfsizligi, ma'lumotlar himoyasi va kiberxavfsizlik siyosatlarini ishlab chiqadilar.

Bulutli hisoblash mutaxassislari ma'lumotlarni bulutli platformalarda saqlash, boshqarish va ularga kirishni ta'minlash bilan shug'ullanadilar. Ular bulutli infratuzilma va xizmatlarni tashkil etish, sozlash va ularga xizmat ko'rsatishadi.

³ <https://www.stat.uz>

Raqamli marketing mutaxassislari onlayn marketing strategiyalarini ishlab chiqish, ijtimoiy tarmoqlarda brendni targ'ib qilish, SEO va kontent marketingi bilan shug'ullanadilar. Ular raqamli kanallar orqali kompaniyaning mahsulot va xizmatlarini targ'ib qiladilar.

Veb-dasturchilar veb-sahifalar va veb-ilovalarni yaratish, ularning ishlashini ta'minlash va foydalanuvchi tajribasini yaxshilash bilan shug'ullanadilar. Ular HTML, CSS, JavaScript kabi texnologiyalar yordamida veb-resurslarni ishlab chiqadilar.

Blockchain mutaxassislari blokcheyn texnologiyasini o'rganish, uni turli sohalarda qo'llash va rivojlantirish bilan shug'ullanadilar. Ular kriptovalyutalar, smart-kontraktlar va markazlashtirilmagan ilovalarni yaratadilar.

Raqamli loyiha menejerlari raqamli loyihalarni boshqarish, jamoani tashkil etish, resurslarni taqsimlash va loyiha muddatlarini nazorat qilish bilan shug'ullanadilar. Ular loyiha muvaffaqiyatini ta'minlash uchun strategiyalar ishlab chiqadilar.

Xulosa qilib aytgancha, Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi mehnat bozorida yangi kasblar va ish shakllarining paydo bo'lishiga olib kelmoqda, bu esa ishchilarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish zaruratini tug'dirmoqda. Shu bilan birga, masofaviy ishlash va moslashuvchan ish vaqti kabi yangi ish shakllari mehnat bozorining elastikligini oshirib, ishchilarga qo'shimcha imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirlari, jumladan, ishsizlik darajasining oshishi va ijtimoiy tengsizlik kabi muammolar ham yuzaga kelmoqda. Shu sababli, mehnat bozoridagi o'zgarishlarga moslashish uchun ta'lim tizimini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish, ishchilarning raqamli ko'nikmalarini oshirish va ijtimoiy himoya choralari kuchaytirish zarur. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlar va dasturlar ishchilarning raqamli ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan bo'lib, bu mehnat bozorining raqamlashtirish jarayonlariga muvaffaqiyatli moslashishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, davlat tomonidan mehnat bozorini tartibga solish mexanizmlarini ishlab chiqish, mehnat qonunchiligini takomillashtirish va yangi ish o'rinlarini yaratish kabi chora-tadbirlar ishsizlikni kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Raqamli iqtisodiyot mehnat bozorini tubdan o'zgartirmoqda va bu o'zgarishlarga muvaffaqiyatli moslashish uchun barcha ijtimoiy qatlamlarning hamkorligi, ta'lim va malaka oshirish tizimining takomillashtirilishi hamda ijtimoiy himoya choralari kuchaytirilishi muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdulloev, A. J. (2023). THE ROLE AND IMPORTANCE OF STRATEGIC PLANNING IN MARKETING.
2. Abdullayeva, H. N., & Sardor, M. (2024). RAQAMLASHTIRISH-MAMLAKAT TARAQQIYOTNING MUHIM OMILI. INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS, 3(27), 113-121.
3. Abdullayeva, H. (2024). KORXONA FAOLİYATIDA INNOVATSION MARKETINGDAN FOYDALANISH. ЦЕЛТП НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (*buxdu. uz*), 49(49).
4. Axrorovna, B. M. (2022). The Importance of Digitizing the Tax System. *European Journal Of Business Startups And Open Society*, 2(11), 1-5.
5. Giyazova, N.B. (2024). INCREAZING THE EFFICIENCY OF WASTE RECYCLING IN THE ECONOMY OF OUR COUNTRY. *MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH*, 3(34), 455-461.
6. Giyazova, N.B., & Sh.B.S. (2024). ZAMONAVIY RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI MUAMMOLAR VA CHORA-TADBIRLAR. *Science and innovation*, 3(Special Issue 42), 482-489.
7. Shukhratovna, U. M., & Bayazovna, G. N. (2025). FOREIGN EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MOBILE INTERNET. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(49), 250-256.

8. Таирова, М. М., & Зойитов, Д. (2024). ЗНАЧЕНИЕ МАРКЕТИНГОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ. *Science and innovation*, 3(Special Issue 42), 371-376.
9. Таирова, М. М., & Рахматуллаева, Ф. М. (2015). Условия формирования инновационной экономики. *Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы*, (1), 115-118.
10. Hakimovna, U. M., & Muhammedrisaevna, T. M. S. (2022). The role of banking and accounting in the development of small business and entrepreneurship. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036*, 11, 136-143.
11. Sayfullayeva, M. (2023). Establishment Of Agritourism Clusters In Uzbekistan Based On The Principles Of Sustainable Tourism. *Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz)*, 35(35).
12. Raxmatullayeva, F. M. (2024). MINTAQALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. *Indexing*, 1(1).
13. Raxmatullayeva, F. M., & Shaxzod, J. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RESURLAR ISTE'MOLIGA TA'SIRI. MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH, 3(34), 496-502.
14. Mubinovna, R. F. (2025). RAQAMLI IQTISODIYOTDA PLATFORMALAR AHAMIYATI. THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY, 3(30), 220-225.
15. Rasul o'g'li, K. U., & Bayazovna, G. N. (2025). KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ROLI. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 4(37), 342-348.
16. Aliyor o'g'li, X. S., & Bayazovna, G. N. (2025). KIBERXAVFSIZLIK–RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANISHINING MUHIM OMILI. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 3(31), 113-117.
17. Shuxratovich, T. B., & Bayazovna, G. N. (2025). INSON KAPITALINING RAQAMLI IQTISODIYOTDAGI O'RNI. *INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024*, 4(38), 187-191.
18. Shokirjon o'g'li, J. S., & Bayazovna, G. N. (2025). RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA EKOLOGIK BARQARORLIK: BLOKCHeyNning YASHIL IQTISODIYOTDAGI ROLI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 6(50), 418-425.
19. Ramz o'g'li, S. D., & Bayazovna, G. N. (2025). RAQAMLI VALYUTA VA UNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 3(31), 130-135.
20. Rustam o'g'li, R. J., & Bayazovna, G. N. (2025). MOBIL TO'LOVLAR VA ULARNING IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI. *THE THEORY OF RECENT SCIENTIFIC RESEARCH IN THE FIELD OF PEDAGOGY*, 3(30), 193-197.
21. Giyazova, N. B., & Azimxon ogli, Q. S. (2024). GLOBALLASHUV SHAROITIDA ENERGIYA RESURLARIDAN OQILONA FOYDALANISH. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(29), 159-163.
22. Giyazova, N. B., & Dildora, I. (2024). YASHIL IQTISODIYOT VA UNING KELAJAKDAGI ISTIQBOLLARI. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(29), 213-217.
23. Bayazovna, G. N., & Ayubovich, X. A. L. (2024). THE CONCEPT OF FINANCE AND THE STAGES OF ITS FORMATION. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (7), 673-679.

24. Bayazovna, G. N. (2024). GEOMARKETINGNING RESTORAN BIZNESIGA TADBIQ ETILISHINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI. *MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH*, 3(34), 484-490.
25. Giyazova, N. (2023). The share of world countries in the textile industry and the importance of marketing in its development. *Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz)*, 27, 27.
26. <https://www.stat.uz>
27. Xasanova, S. (2023). Analysis of the Work Carried Out in Uzbekistan and the World to Prevent Tax Violations. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 3(12), 47-50.
28. Islamovna, X. S. (2024). OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORI GEOGRAFIYASINI KENGAYTIRISHDA AXBOROT TIZIMLARIDAN VA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(03), 493-500.
29. Islamovna, X. S. (2024). AHOLINING O'ZINI O'ZI BANDLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(03), 390-396.
30. Islamovna, X. S., & Karimbek, K. (2024). IQTISODIYOTDA ZAMONAVIY MENEJER BOSHQARUVI. *Gospodarka i Innowacje*, 46, 361-365.
31. Наврўззода, З. Б., & Хасанова, С. И. (2022). АҲОЛИНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БАНДЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ–ИҚТИСОДИЙ БАРҚАРОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ ОМИЛИ СИФАТИДА. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 769-773.
32. Jamshedovna Q. H. GREEN ECONOMY AS A FACTOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT //AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING. – 2024. – Т. 2. – №. 5. – С. 785-794.
33. Otabek o'g'li O. M., Jamshedovna Q. H. RAQAMLI IQTISODIYOTDA FOYDALANUVCHI MA'LUMOTLARINING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR //INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024. – 2025. – Т. 4. – №. 38. – С. 167-174.
34. Jamshedovna Q. H., Lutfullayevna X. L. BUSINESS MANAGEMENT: WAYS TO ACHIEVE DOMINANCE IN THE MARKET //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2025. – Т. 6. – №. 49. – С. 247-249.
35. Khurramov O. K., Kasimova H. J. The main advantages of internet marketing and differences from traditional marketing //Мировая наука. – 2019. – №. 4 (25). – С. 65-68.
36. Jamshedovna Q. H., Askarovich S. M. Effective Development of the Economy on the Basis of "Green Economy". – 2023.

